

Početna stranica>Zakonodavstvo i sudska praksa>Nacionalno zakonodavstvo

Nacionalno zakonodavstvo

Irska

Ova stranica sadržava informacije o pravnom sustavu u Irskoj.

Pravni poredak

1. Pravni instrumenti / izvori prava

1.1. Nacionalni izvori

Ustav Irske (na irskom jeziku *Bunreacht na hÉireann*) osnovni je ili temeljni zakon države, a stupio je na snagu 29. prosinca 1937. Ustavom su utemeljene državne institucije i ustroj te je uspostavljena trodioba vlasti na izvršnu, zakonodavnu i sudbenu. Ustavom su zajamčena i temeljna prava koja sudovi strogo tumače i proširuju.

Primarno zakonodavstvo sastoji se od zakona koje donosi *Oireachtas* (Parlament), koji čine predsjednik Irske, *Seanad Éireann* (Gornji dom) i *Dáil Éireann* (Donji dom). Primarno zakonodavstvo dijeli se na sljedeće: zakone o izmjenama Ustava koje građani moraju prihvatiti na referendumu da bi stupili na snagu, zakone koji se odnose na sve građane i imaju opću primjenu te privatne zakone koji se odnose na ponašanje određenog pojedinca ili skupine pojedinaca. Sekundarno zakonodavstvo mehanizam je kojim *Oireachtas* može zakonodavne ovlasti delegirati ministru Vlade ili određenom tijelu. Ovlašt za donošenje delegiranog zakonodavstva mora biti izričito dodijeljena primarnim zakonodavstvom te je uređena strogim uvjetima – načela i politike koji se provode moraju biti jasno i nedvosmisleno navedeni u matičnom zakonu te ih tijela koja donose sekundarno zakonodavstvo moraju strogo slijediti. Zakonski instrumenti najčešći su oblik sekundarnog zakonodavstva, ali ono uključuje i uredbe, naloge, pravila, programe ili podzakonske akte.

Na temelju članka 50. Ustava i dalje su na snazi zakoni iz razdoblja prije 1922. koji se odnose na Irsku (npr. Zakoni Parlamenta Ujedinjene Kraljevine) i mjere koje je donijela Irska Slobodna Država (1922.–1937.), koji nisu u suprotnosti s Ustavom. Mnogi zakoni iz razdoblja prije 1922. koji više nisu bili relevantni za Irsku stavljeni su izvan snage Zakonima o reviziji prava u razdoblju od 2005. do 2012.

Irski se pravni sustav temelji na običajnom pravu, što znači da je sudska praksa važan izvor prava. U skladu s doktrinom presedana ili *stare decisis* sud je obavezan slijediti odluke u prethodnim predmetima, osobito odluke viših sudova. Međutim, riječ je o načelu, a ne o obavezujućem nepromjenljivom pravilu. Taj pravni sustav uključuje pravila, opća načela, pravila tumačenja i maksime. U okviru doktrine *stare decisis* razlikuju se *ratio decidendi*, odnosno obavezujući dio odluke koji se mora poštovati, i *obiter dictum*, odnosno opažanja suca u predmetu o pitanjima koja su se pojavila u predmetu, ali nisu bila značajna ili nisu zahtijevala donošenje odluke. *Obiter dictum* nije obavezujući u budućim predmetima, ali može utjecati na donošenje odluke.

1.2. Pravo Europske unije

Budući da je Irska članica Europske unije (EU), pravo EU-a važan je dio nacionalnog pravnog poretka te države. Obveze koje proizlaze iz članstva u EU-u podrazumijevaju da su Ustav i drugi nacionalni zakoni podređeni pravu EU-a kad god je Zajednica nadležna. Da bi se odobrio ulazak države u EU te izbjegla nesukladnost između odredbi Ustava i prava EU-a, bilo je potrebno donijeti izmjenu Ustava.

1.3. Međunarodni izvori

Irska je potpisnica brojnih međunarodnih sporazuma i ugovora te članica brojnih međunarodnih organizacija. Ustavom je predviđeno da Irska prihvaća općepriznata načela međunarodnog prava kojima su uređeni odnosi između država.

Irska je dualistička država te *Oireachtas* međunarodne sporazume mora prenijeti u nacionalno pravo da bi bili legitimni i unutar države, a ne samo između država.

Irska je potpisnica Europske konvencije o ljudskim pravima od 1953. i otada se na temelju međunarodnih pravnih obveza države građani mogu pozivati na odredbe Konvencije pred Europskim sudom za ljudska prava. Odredbe Konvencije dobile su pravni učinak u Irskoj Zakonom o Europskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 2003., kojim je Konvencija prenesena u irsko pravo.

2. Drugi izvori

U nedostatku formalnih pravnih pravila, odvjetnik tijekom postupka i sud pri donošenju odluke može citirati akademske tekstove. Iako se vodi rasprava o tome trebaju li se uopće primjenjivati te se njihov utjecaj tijekom proteklih godina smanjio, sudovi se pri tumačenju Ustava i navođenju ustavnih prava koja nisu posebno predviđena tekstem Ustava oslanjaju i na prirodni zakon i prirodna prava.

3. Hijerarhija izvora prava

Ustav je na vrhu pravnog sustava Irske. Zakonodavstvo, Vladine i upravne odluke i praksa mogu se preispitati radi utvrđivanja sukladnosti s Ustavom. Međutim, Ustavom je predviđeno da se ne poništavaju zakoni ili mjere koje proizlaze iz članstva u EU-u. To je predviđeno člankom 29. stavkom 4. točkom 6. Ustava. Stoga pravo EU-a ima prednost nad svim nacionalnim zakonima, uključujući Ustav. S obzirom na to da je pravom EU-a utvrđeno da se metode njegove provedbe određuju nacionalnim postupkovnim zahtjevima, instrumenti kojima se provodi pravo EU-a i dalje moraju biti u skladu s postupkovnim zahtjevima Ustava.

Zakonom o Europskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 2003. pojedincima je omogućeno pozivanje na odredbe Konvencije pred irskim sudovima. Konvencija je prenesena na podustavnoj razini te je Ustav zadržao prednost. Zakonom se zahtijeva da sudovi, koliko je to moguće, nacionalne odredbe tumače i primjenjuju u skladu s načelima Konvencije. Ako nacionalno zakonodavstvo nije u skladu s Konvencijom, izdaje se Izjava o neusklađenosti.

Sudovi su utvrdili da načela međunarodnog običajnog prava čine dio nacionalnog prava na temelju članka 29. stavka 3. Ustava, ali samo u mjeri u kojoj nisu proturječni Ustavu, zakonodavstvu ili običajnom pravu. Međunarodni sporazumi mogu se ratificirati samo ako su u skladu s Ustavom, u protivnom je potreban referendum.

Zakonodavstvo se može zamijeniti ili izmijeniti naknadnim zakonodavstvom. Primarno zakonodavstvo može zamijeniti sekundarno zakonodavstvo i ovlašt delegiranja za donošenje sekundarnog zakonodavstva, ali sekundarno zakonodavstvo ne može prevladati nad primarnim zakonodavstvom. Sudovi mogu zakon staviti izvan snage ako nije valjan s obzirom na odredbe Ustava (zakonodavstvo nakon 1937.) ili nije u skladu s Ustavom (zakonodavstvo prije 1937.). Pretpostavlja se da je zakonodavstvo nakon 1937. u skladu s Ustavom.

Odluke sudova mogu se zamijeniti zakonodavnim ili ustavnim aktima i naknadnim odlukama sudova jednakog ili višeg stupnja.

4. Stupanje nadnacionalnih instrumenata na snagu

Izvorni tekst Ustava nije bio u skladu s pravom Europske zajednice. Na primjer, u njemu je bilo navedeno da je *Oireachtas* jedino zakonodavno tijelo u državi. Zbog toga je Ustav unesena odredba kojom se propisuje da se njime ne poništava nijedan zakon, akt ili mjera koja proizlazi iz članstva u EU-u.

Međutim, ako bi se na temelju novog ugovora trebali mijenjati područje primjene i ciljevi, to se pitanje stavlja na referendum. Ako ga narod prihvati, dodaje se odredba kojom se potvrđuje da država može ratificirati taj ugovor.

Ako se pravom EU-a zahtijeva prenošenje u nacionalno zakonodavstvo, ono se provodi na temelju primarnog zakonodavstva ili češće na temelju zakonskog instrumenta koji donosi vlada ili ministar Vlade.

U skladu s Ustavom, međunarodni sporazumi postaju dio nacionalnog prava ako *Oireachtas* to odredi. To se obično provodi na temelju zakona, a primjer je Zakon o Europskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 2003. kojim je Konvencija prenesena u nacionalno zakonodavstvo tako da se pojedinci mogu pozivati na njezine odredbe pred nacionalnim sudovima.

5. Tijela ovlaštena za donošenje pravnih pravila

Ustavom je predviđeno da *Oireachtas*, koji čine *Dáil* (Donji dom) i *Seanau* (Gornji dom) te predsjednik, ima „isključivu ovlast donošenja zakona za državu“, koja podliježe obvezama koje proizlaze iz članstva u Zajednici na način na koji je to utvrđeno Ustavom. Predsjednik prijedlogu zakona svojim potpisom daje zakonsku snagu kako bi proizvodio učinke, a ako predsjednik nije siguran u ustavnost prijedloga zakona, može sazvati sastanak državnog vijeća te prema potrebi uputiti prijedlog na Vrhovni sud radi utvrđivanja na temelju članka 26. Ustava.

Kao što je prethodno navedeno, *Oireachtas* može delegirati ovlast donošenja zakonodavstva ministru Vlade ili drugom tijelu i ta je ovlast strogo ograničena instrumentom delegiranja. Direktive EU-a obično se provode zakonskim instrumentom koji donosi ministar. Ovlasti za donošenje zakona mogu se delegirati nizu tijela, kao što su ministri Vlade, zakonski odbori, poludržavna tijela, regulatorna tijela, stručna tijela i tijela lokalne vlasti.

U skladu s Ustavom Vlada je odgovorna za održavanje vanjskih odnosa i može potpisivati međunarodne ugovore i sporazume te pristupati međunarodnim organizacijama u skladu s ustavnim zahtjevima.

Pravo na temelju sudske prakse obvezujuće je u okviru sustava običajnog prava.

6. Postupak donošenja pravnih pravila

6.1. Ustav

U skladu s člankom 46. prva je faza izmjene Ustava podnošenje prijedloga u *Dáilu*. Prijedlog zakona moraju izglasati oba doma *Oireachtasa*, a zatim se stavlja na referendum kako bi narod odlučio potvrđuje li ga ili odbacuje. U skladu s člankom 47. stavkom 1. smatra se da je narod potvrdio prijedlog ako je većina glasovala za njegovo prihvatanje u zakonodavstvo. Taj prijedlog zakona mora biti naveden kao „Zakon o izmjeni Ustava“ i ne smije sadržavati nikakve druge prijedloge. Ako ga narod odobri, predsjednik mora potpisati prijedlog zakona i tako ga „propisno proglasiti zakonom“.

Člankom 47. stavkom 2. propisano je da na prijedlog koji je stavljen na referendum, ali se ne odnosi na izmjenu Ustava, ulaže se veto ako je većina glasova protiv prijedloga te ako glasovi protiv prijedloga čine najmanje jednu trećinu glasova birača u registru birača.

6.2. Zakonodavni postupak

Prvi korak u izradi primarnog zakonodavstva obično je podnošenje prijedloga zakona u bilo kojem domu *Oireachtasa*. Svaki prijedlog zakona podnesen u *Dáil* u mora se poslati *Seanadu* na razmatranje te je moguće da dođe do izmjena koje je *Dáil* obavezan uzeti u obzir. Međutim, ako je prijedlog zakona podnesen i izglasan u *Seanadu*, a zatim naknadno izmijenjen u *Dáilu*, smatra se da ga je podnio *Dáil* te se mora vratiti u *Seanad* na razmatranje.

Da bi se prijedlog proglasio zakonom, moraju ga prihvatiti oba doma *Oireachtasa* te mu predsjednik svojim potpisom mora dati zakonsku snagu. Tijekom postupka donošenja zakona prijedlog zakona može se mijenjati u *Dáilu* i *Seanadu*. Međutim, Ustavom je utvrđena prednost *Dáila*, čiji se zastupnici biraju neposredno. Člankom 23. predviđeno je da, ako *Seanad* odbije ili izmijeni prijedlog zakona suprotno željama *Dáila*, *Dáil* može donijeti odluku u roku od 180 dana kojom se proglašava da su oba doma izglasala prijedlog zakona. *Seanad* može odgoditi prihvatanje prijedloga zakona za najviše 90 dana, ali nema ovlasti da spriječi proglašenje zakona ili ga izmijeni osim ako se *Dáil* s time složi.

Većinu prijedloga zakona u *Dáil Éireannu* podnosi ministar Vlade.

Prijedloge zakona povezane s novcem (npr. prijedloge zakona koji se odnose na uvođenje, stavljanje izvan snage, ukidanje, izmjenu ili reguliranje poreza i prijedloge zakona koji uključuju trošak iz javnih sredstava) može podnijeti i izglasati samo *Dáil Éireann*. Takvi prijedlozi zakona šalju se u *Seanad*, koji samo daje „preporuke“.

Posljednji korak zakonodavnog postupka jest da predsjednik svojim potpisom prijedlogu zakona da zakonsku snagu. Nakon savjetovanja s Državnim vijećem predsjednik može prijedlog zakona ili određeni dio prijedloga zakona uputiti Vrhovnom sudu na utvrđivanje ustavnosti. To je poznato kao upućivanje na temelju članka 26. Ako Vrhovni sud odluči da je prijedlog zakona ustavan, on se više nikada ne može osporiti na ustavnoj osnovi na sudovima i predsjednik mu svojim potpisom mora dati zakonsku snagu. Ako se utvrdi da je prijedlog zakona protivan Ustavu, predsjednik mu ne smije svojim potpisom dati zakonsku snagu.

6.3. Sekundarno zakonodavstvo

U matičnom je zakonu obično predviđeno da *Oireachtas* može poništiti ili odobriti delegirano zakonodavstvo za čije se donošenje njime daju ovlasti. Tim je odredbama općenito predviđeno da se instrumenti „iznesu“ pred jedan ili oba doma *Oireachtasa*, koji ga u određenom roku mogu poništiti. Sve sekundarno zakonodavstvo kojim se provode mjere EU-a podliježe tom mehanizmu za poništenje. Nakon proglašenja određeni zakonski instrumenti moraju se položiti u namjenske knjižnice, a obavijest o njihovu proglašenju mora se objaviti u irskom Službenom listu *Iris Oifigiúil*.

6.4. Međunarodno pravo

Vlada može potpisivati međunarodne ugovore ili sporazume ili pristupati međunarodnim organizacijama, ali to ne smije činiti ako se time ograničava isključiva nadležnost *Oireachtasa* za izradu zakonodavstva ili na neki drugi način krši Ustav. Zbog toga su sudovi utvrdili da Vlada ne smije odobriti ugovore kojima se mijenjaju područje primjene i ciljevi Europske unije osim ako ih narod prihvati na ustavnom referendumu.

7. Stupanje nacionalnih pravila na snagu

Izmjene Ustava stupaju na snagu nakon što ih narod prihvati i nakon što predsjednik potpiše prijedlog zakona kojim se predlaže izmjena.

Prijedlog zakona postaje zakon na dan kad ga predsjednik potpiše i od tog dana proizvodi učinke osim ako je tim zakonom utvrđeno drukčije. Predsjednik prijedlog zakona obično potpisuje najranije petog i najkasnije sedmog dana od njegova predstavljanja. Zakonom se može odrediti datum od kojeg će proizvoditi učinke ili predvidjeti da ministar donese „nalog za stupanje na snagu“ (sekundarno zakonodavstvo) kako bi zakon ili dio zakona stupio na snagu. Predsjednik je dužan objaviti prijedlog zakona putem obavijesti u službenom listu *Iris Oifigiúil* u kojoj se navodi da je prijedlog zakona postao zakon.

U sekundarnom zakonodavstvu navodi se datum stupanja na snagu.

Sudske odluke obično stupaju na snagu na dan njihova donošenja.

8. Postupanje u slučaju proturječnosti između različitih izvora prava

Zadaća je sudova utvrditi bilo kakve proturječnosti između različitih pravnih pravila ili izvora prava.

Ustav je temeljni zakon države i ima prednost u slučaju proturječnosti s drugim zakonima, ali podliježe nadređenosti prava EU-a. Na temelju članka 34.

Ustava pojedinci mogu pred Visokim sudom osporiti ustavnu valjanost zakona. Na takvu odluku može se podnijeti žalba Vrhovnom sudu. Pojedinci isto tako mogu tvrditi da su postupcima države povrijeđena njihova ustavna prava ili ustavni postupak.

Pretpostavlja se da su zakoni doneseni nakon donošenja Ustava iz 1937. u skladu s Ustavom dok se ne utvrdi suprotno.

Može doći do okolnosti u kojima odredbe Ustava, posebno odredbe o temeljnim pravima, mogu u određenoj mjeri biti proturječne. Sudovi upotrebljavaju nekoliko mehanizama za donošenje odluka u tim slučajevima, uključujući doslovno ili gramatičko tumačenje, povijesni pristup, pristup u skladu sa svrhom ili usklađeni pristup, načelo proporcionalnosti, pristup na temelju hijerarhije prava te pristup na temelju prirodnog zakona i prirodnih prava. Zabilježeni su slučajevi u kojima je nakon nepopularne ustavne odluke ili tumačenja sudova održan referendum o izmjeni Ustava. Ako pojedinac tvrdi da su mu prava na temelju Europske konvencije o ljudskim pravima povrijeđena zakonodavstvom, od sudova može tražiti Izjavu o neusklađenosti.

Pravo EU-a uživa ustavni imunitet jer je Ustavom predviđeno da se njime neće poništiti nijedan zakon ili mjera koja proizlazi iz članstva, no sredstva za provedbu tih zakona ili mjera moraju biti u skladu s Ustavom.

Osim ustavnih pitanja, o valjanosti delegiranog zakonodavstva odlučuje se i ovisno o njegovoj usklađenosti s matičnim zakonom.

Dodatne informacije o irskom pravnom sustavu, zakonodavstvu i Ustavu nalaze se na sljedećim stranicama:

- <https://www.gov.ie/en/organisation/department-of-the-taoiseach>
- <https://www.courts.ie/judgments>
- <https://www.irishstatutebook.ie>
- <http://www.bailii.org>

Posljednji put ažurirano: 16/04/2024

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća država članica. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska komisija ne preuzima nikakvu odgovornost za informacije ili podatke sadržane ili navedene u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.